

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

تحلیل اثرات اشتغال زنان شاغل و خانه دار در اقتصاد خانواده با رویکرد روان شناسی (مطالعه موردی: شهر جهرم)

حمید رضا مساح قطب آبادی^۱، زهرا شریفی قطب آبادی^۲

۱- کارشناس ارشد روان شناسی عمومی و مشاور تحصیلی مدارس شهرستان جهرم

h.massah210@gmail.com

۲- کارشناس ارشد حسابداری

sharifidehyari@gmail.com

چکیده

هدف از تحقیق حاضر تحلیل اثرات اشتغال زنان شاغل و خانه دار در اقتصاد خانواده با رویکرد روان شناسی می باشد. این تحقیق از نوع کاربردی و روش مورد استفاده توصیفی - پیمایشی می باشد. در جمع آوری داده ها از پرسشنامه های استاندارد برای سنجش تاثیرات اقتصادی اشتغال زنان از طریق معیارهای سلامت روحی و روانی زن، جایگاه و منزلت اجتماعی زنان، سطح توقعات و استقلال اقتصادی زنان استفاده شده است. جامعه آماری زنان شاغل در شهر جهرم و نمونه آماری محاسبه شده در این تحقیق ۳۸۳ نفر از زنان شاغل و غیر شاغل در این شهر می باشد. تمام نتایج این تحقیق با استفاده از آزمون t تجزیه و تحلیل شده اند. نتایج حاصله به روشنی حاکی از معنا دار بودن رابطه بین اشتغال زنان و سلامت روحی و روانی زنان با مقدار t برابر با (۲,۹۸)، جایگاه و منزلت اجتماعی زنان، با مقدار t برابر با (۳,۱۰)، سطح توقعات زنان با مقدار t برابر با (۳,۳۴) و استقلال اقتصادی زنان با مقدار t برابر با (۳,۴۲) می باشد. لذا این چهار فرضیه تایید می شوند.

کلید واژه ها: اشتغال زنان، اقتصاد خانواده، سلامت روحی و روانی، منزلت اجتماعی، شهر جهرم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- مقدمه و بیان مساله

زنان به علل گوناگون به کار روی می آورند و حتی مجبور گشته اند علاوه بر مسئولیت های خود در خانه و تربیت فرزندان، مسئولیت های اجتماعی را نیز پذیرا گردند. در اینجاست که ما با قشری به عنوان «زنان شاغل» روبه رومی شویم. آنچه که مسلم است زنان نیمی از جمعیت دنیا را تشکیل می دهند و کاملاً طبیعی است که زنان نیز مانند مردان بخواهند نقش مهم و موثری در جامعه و فعالیت های اجتماعی ایفا کنند. البته در مورد اشتغال زنان، تاثیر آنها بر خانه و خانواده و تربیت فرزندان، نظرات مختلف و حتی متناقضی وجود دارد و حتی سوگیریها و دیدگاههای منفی شکل گرفته است که نیازمند بررسی و تحقیق بیشتر است. اشتغال زنان باعث می شود تقسیم کار در خانواده مشارکتی انجام شود و این باور که تقسیم کار در خانواده براساس جنسیت صورت می گیرد، کمی متعادل تر بشود، به نحوی که همسران زنان شاغل در اموری که مربوط به زنان است وارد شده و همکاری و همیاری دارند.

در بسیاری از خانواده ها، حضور زن در عرصه اشتغال درآمدزا، به تغییرات اجتماعی و ارزشی خانواده می انجامد و عزتمندی و آبرومندی خانواده را افزایش می دهد و خانواده برای حفظ شئون جدید می کوشد با افزایش مصرف، ضروریات خانواده ای خود را ارتقا ببخشد. در این حال، با افزایش انتظارات خانواده روبه رو خواهیم شد. لذا خانواده ای که دارایی بیشتری دارد لزوماً لذت بیشتری نمی برد.

در این پژوهش به تحلیل اثرات اشتغال زنان شاغل و خانه دار در اقتصاد خانواده با رویکرد روان شناسی پرداخته خواهد شد و در این راستا به بررسی و تجزیه و تحلیل سئوالات برای اثبات فرضیات پرداخته خواهد شد و به مولفه های همچون رابطه اشتغال زنان بر سلامت روانی فرزندان و خانواده، اشتغال زنان و منزلت اجتماعی زنان، اشتغال زنان و سطح توقعات آنان و اشتغال زنان و کسب استقلال اقتصادی زنان، پرداخته خواهد شد.

۲- فرضیات

- ۱- انتظار می رود بین اشتغال زنان در سلامت روحی و روانی زن و افراد خانواده رابطه معناداری برقرار است.
- ۲- انتظار می رود بین اشتغال زنان در ارتقاء منزلت اجتماعی آنان رابطه معناداری برقرار است.
- ۳- انتظار می رود بین اشتغال زنان در سطح توقعات آنان رابطه معناداری برقرار است.
- ۴- انتظار می رود بین اشتغال زنان و کسب استقلال اقتصادی آنان رابطه معناداری برقرار است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳- روش حل مساله

۳-۱- روش و طرح تحقیق

روش پژوهشی استفاده شده در این تحقیق، تحقیق پیمایشی است.

۳-۲- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه ساکنین شهر جهرم در گروه سنی ۲۰ تا ۶۰ سال، تشکیل می دهند.

۳-۳- حجم نمونه و روش نمونه گیری

در پژوهش حاضر، نمونه ما ۳۸۳ نفر از زنان شاغل ، و غیر شاغل بر حسب تصادف انتخاب شده است نحوه محاسبه این تعداد نیز در بخش بعد به صورت مفصل تر بیان می گردد. لازم به ذکر است گفته شود، با در نظر گرفتن احتمالات مربوط به غیر قابل استفاده بودن تعدادی از پرسشنامه های تکمیل شده، مجموعاً ۴۳۰ پرسشنامه در محدوده ی مورد نظر به صورت تصادفی و در ساعات مختلف روز توزیع شد که نهایتاً ۳۸۳ پرسشنامه مبنای تحلیل های آماری قرار گرفت . تجزیه و تحلیل آماری داده های گردآوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ انجام شد. در این پژوهش از بین ۳۸۳ نفر پرسشنامه ای که پر شده ، ۲۴۱ نفر از پرسش شوندهگان زنان خانه دار را شامل می شوند. (به دلیل حجم بالاترشان نسبت به زنان شاغل) و ۱۴۲ نفر از پرسش شوندهگان را زنان شاغل شامل گردیده است. نوع نمونه گیری در این پژوهش بصورت تصادفی ساده می باشد.

۳-۴- روش گردآوری اطلاعات

در بررسی پیمایشی این پژوهش عمده ترین ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه می باشد، که از دو نوع پرسشنامه استفاده شده است. که برخی از آنها دارای مجموعه سوالات استاندارد شده یا بسته هستند که فقط یک دسته پاسخ های معینی می توان به آنها داد، برخی دیگر از پرسشنامه ها دارای سوالات باز می باشند که به پاسخگویان فرصت می دهد که نظرات خود را بیان کنند. در این پژوهش سوالات به صورت طیف لیکرت در (۵ طیف) می باشد. و سوالات از خیلی زیاد تا خیلی کم پاسخ دهی شده اند.

۳-۵- روش های آماری

در این پژوهش از روش های آماری زیر استفاده شده است:

الف - آمار توصیفی : با توجه به متغیرهای موجود در این پژوهش از درصد فراوانی، فراوانی نسبی، استفاده شده است

ب- امار استنباطی : از آزمون t جهت آزمون فرضیات پژوهش و برای بررسی وجود رابطه بین دو متغیر استفاده شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳-۶- ماهیت آزمون های مورد استفاده در پژوهش

فرضیات تحقیق با استفاده از آزمون t مورد سنجش قرار گرفته اند در این پژوهش سطح اطمینان ۹۵٪ می باشد یعنی در

$$\alpha < \%$$

بررسی نتایج این آزمون حداکثر در سطح خطای (۵) می توان فرضیات تحقیق را تایید نمود در غیر این صورت فرضی صفر مورد تایید قرار خواهد گرفت.

۴- مبانی نظری

۴-۱- کار و شغل

"شغل" از نظر لغوی، به معنای به کار واداشتن کسی است و آنچه مایه مشغولیت می باشد . از طریق اشتغال، فرد فعالانه در جریان تولید و خدمات مشارکت می کند و پاداشی نقدی یا جنسی دریافت می دارد. (شفیع آبادی، ۳۹، ۱۴۰۰).

کار و شغل فعالیتی بدنی یا فکری در جهت تولید و خدمت است. به طور کلی، کار فعالیتی است که از کسی خواسته شده و در مقابل آن، به وی مزد پرداخت می شود. (شترزر، ۱۳۹۹: ۵۶).

۴-۲- تأثیر اشتغال زنان بر روابط خانوادگی

به گفته ی پژوهشگران، اشتغال زنان به دلیل کم کردن فشار اقتصادی از دوش خانواده، رضامندی زوج را افزایش می دهد و لذا زنان شاغل با همسران خود رابطه ی بهتری دارند. (رحیمی، ۱۳۹۶: ۱۸۴)

اگر زن ازدواج کرده نقش نان آوری را به عهده بگیرد، خطر رقابت با شوهر به میان می آید. برای وحدت و یکپارچگی خانواده زیان آور خواهد بود. افزون بر این، همسو نبودن نقش های اجتماعی و خانوادگی، موجب سستی و کاستی در نقش های خانگی می شود و احتمال بروز تنش بین زن و شوهر را افزایش می دهد. (ساروخانی، ۱۳۹۹: ۱۷۰).

۵- پیشینه تحقیق:

۵-۱- پیشینه تحقیق داخلی:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

به باور بامداد بهبود وضعیت اقتصادی - اجتماعی جامعه با افزایش میزان‌های اشتغال زنان همراه است. همچنین وجود تبعیضات فرهنگی و تفاوت‌های اجتماعی بین زن و مرد، مانع جدی در افزایش مشارکت اقتصادی زنان است. در نهایت افزایش مشارکت اقتصادی زنان تابعی از عامل توسعه اجتماعی - اقتصادی است (بامداد، ۱۳۹۶: ۲۲۳-۲۲۴).

۵-۲- پیشینه تحقیق خارجی:

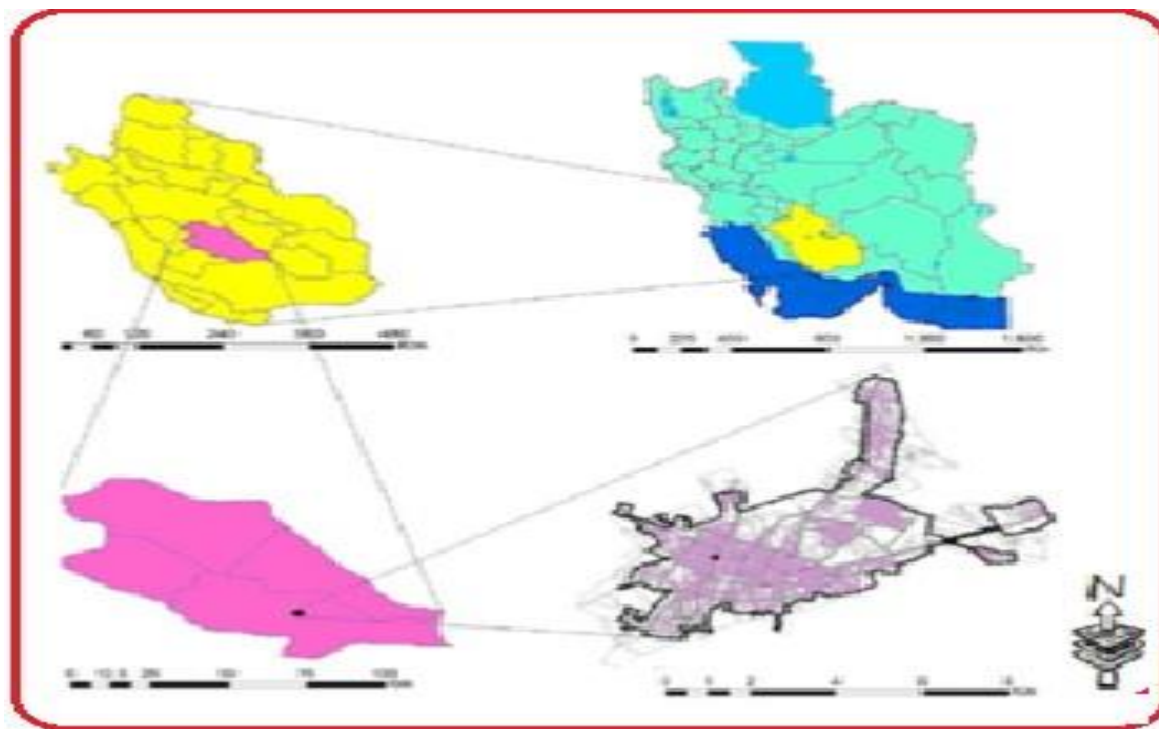
گلنا اسپیتز و لیندا وایت و دانشگاه الیزپول در اورینا در تحقیقی تحت عنوان "اشتغال زنان، نقش نگرش‌های ادارکی شوهران" معتقدند که نتایج نشان دهنده‌ی تجدید نظرها در نگرش‌های ادارکی شوهران، برای مطابقت با نگرش‌های اشتغال و رفتار زنان می باشند. از سوی دیگر رفتار اشتغالی زنان تحت تأثیر ترجیحات ادارکی مردان می باشد (Spitze & Waite, 2019). (64).

۶- محدوده مورد مطالعه

استان فارس در سمت جنوب، جنوب غرب کشور با وسعت ۱۲۲۶۶۱ کیلومتر مربع بین طول‌های جغرافیایی ۵۰ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۵۵' درجه و ۳۵ دقیقه شرقی و عرض‌های جغرافیایی ۲۷ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۴۰ دقیقه شمالی قرار دارد. بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، این استان دارای ۲۵ شهرستان، ۷۵ بخش، ۷۸ شهر و ۱۹۷ دهستان تقسیم می شود (سالنامه آماری استان فارس، ۱۳۹۶، ۴۱). این استان جزء مناطق نادر در سطح کشور است که می‌توان در هر زمان، شرایط چهار فصل سال را در آن مشاهده نمود و از این نظر می‌توان استان فارس را "ایران کوچک" نامید. این استان با دارا بودن حدود ۷/۶ درصد مساحت کل کشور، در مجاورت استان‌های اصفهان، یزد، کرمان، هرمزگان، بوشهر و کهگیلویه و بویراحمد واقع شده است (صلاح، ۱۳۹۱، ۷۱).

۶-۱- ویژگی جغرافیایی شهر جهرم

جهرم در جنوب شهر شیراز در مختصات جغرافیایی ۲۸ درجه و ۲۹ دقیقه و ۱۵ ثانیه تا ۲۸ درجه و ۳۰ دقیقه و ۵۰ ثانیه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۳۲ دقیقه و ۴۵ ثانیه تا ۵۳ درجه و ۳۵ دقیقه و ۱۰ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است (طرح تفصیلی جهرم، ۱۳۹۶، ۳۹). مساحت داخل محدوده قانونی شهر جهرم ۲۵۹۶/۵ هکتار که با لحاظ اراضی روستاهای حیدر آباد، نظام آباد، اسلام آباد و تل ریگی با مساحت ۲۸۳/۲ هکتار، مساحت کلی شهر به ۲۹۸۰ هکتار می رسد. (همان، ۸) از نظر موقعیت نسبی، شهر جهرم به عنوان مرکز شهرستان جهرم و در قسمت جنوبی این شهرستان قرار گرفته است. جهرم یکی از شهرستان‌های تابعه‌ی استان فارس و در نیمه جنوبی استان واقع شده است که شهرستان‌های شیراز در شمال، فسا در شرق، فیروز آباد در غرب، لار در جنوب و داراب در جنوب شرقی این شهر را در بر گرفته اند. شهرستان خفر که در سالیان اخیر از شهرستان جهرم جدا شده نیز در شمال غربی شهرستان جهرم واقع گردیده است. شهرستان جهرم شامل سه بخش مرکزی، سیمکان، کردیان است. مرکز این شهرستان جهرم می باشد.

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه (سازمان مدیریت و برنامه ریزی)

۷_ بحث و بررسی:

فرضیه شماره ۱:

انتظار می رود بین زنان شاغل و خانه دار در سلامت روحی و روانی زن و افراد خانواده رابطه معناداری برقرار است.

جدول شماره ۱: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه میانگین سلامت روحی - روانی در زندگی در بین زنان شاغل و خانه دار را نشان می دهد.

جدول ۱: نتایج آزمون t: سلامت روحی - روانی زنان شاغل در مقایسه با زنان خانه دار

گروه ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	sig
زنان شاغل	۱۴۲	۴۲/۱۵	۱۳/۱۲	۲/۹۸	۰/۰۰۵
خانه دار	۲۴۱	۶۷/۸۵	۱۶/۱۲		

همانگونه که مشاهده می شود مقدار t مشاهده شده برای سلامت روحی - روانی زنان شاغل و خانه دار (۲,۹۸) می باشد که در سطح معنی داری $P < 0/005$ معنی دار می باشد. با توجه به مقدار میانگین بدست آمده مشخص می شود که میزان استفاده از سلامت روحی - روانی زنان خانه دار بطور معنی داری بیشتر از افراد زنان شاغل می باشد. بنابراین فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

فرضیه شماره ۲:

انتظار می رود بین زنان شاغل و خانه دار در ارتقاء منزلت اجتماعی آنان رابطه معناداری برقرار است.

جدول ۲: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه میانگین ارتقا منزلت اجتماعی در زندگی در بین زنان شاغل و خانه دار را نشان می دهد.

جدول ۲: نتایج آزمون t جهت مقایسه میانگین ارتقا منزلت اجتماعی در زنان شاغل و خانه دار

گروه ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
زنان شاغل	۱۴۲	۴۳/۷۸	۱۳/۲۶	۳/۱۰	۰/۰۰۴
خانه دار	۲۴۱	۵۶/۲۲	۱۶/۱۵		

همانگونه که مشاهده می شود مقدار t مشاهده شده برای ارتقا منزلت اجتماعی زنان شاغل و خانه دار (۳,۱۰) می باشد که در سطح معنی داری $P < 0/004$ معنی دار می باشد. با توجه به مقدار میانگین بدست آمده مشخص می شود که میزان ارتقا منزلت اجتماعی در بین زنان خانه دار و شاغل (دو گروه) معناداری می باشد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه شماره ۳:

انتظار می رود بین زنان شاغل و خانه دار در سطح توقعات آنان رابطه معناداری برقرار است.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه میانگین سطح توقعات زنان در زندگی در بین زنان شاغل و خانه دار را نشان می دهد.

جدول ۳: نتایج آزمون t جهت مقایسه میانگین سطح توقعات زنان در زندگی در بین زنان شاغل و خانه دار

گروهها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
زنان شاغل	۱۴۲	۵۱/۷۱	۱۹/۱۵	۳/۳۴	۰/۰۰۴
خانه دار	۲۴۱	۴۸/۲۹	۱۲/۹۸		

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

همانگونه که مشاهده می شود مقدار t مشاهده شده برای سطح توقعات زنان در زندگی (۳,۳۴) می باشد که در سطح معنی داری $P < 0/004$ معنی دار می باشد. بدین معنی که سطح توقعات زنان در زندگی در بین زنان خانه دار به طور معنی داری بیشتر از زنان شاغل می باشد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه شماره ۴:

انتظار می رود بین **زنان شاغل و خانه دار** و کسب استقلال اقتصادی آنان رابطه معناداری برقرار است.

جدول شماره ۴: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه میانگین کسب استقلال اقتصادی خانواده در بین زنان شاغل و خانه دار را نشان می دهد.

جدول ۴: نتایج آزمون t جهت مقایسه میانگین کسب استقلال اقتصادی خانواده در بین زنان شاغل و خانه دار

گروه ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
زنان شاغل	۱۴۲	۶۴/۵۹	۱/۹۴	۳/۴۲	۰/۰۰۲
خانه دار	۲۴۱	۳۵/۴۱	۲/۳۲		

همانگونه که مشاهده می شود مقدار t مشاهده شده برای کسب استقلال اقتصادی (۳,۴۲) می باشد که در سطح معنی داری $P < 0/002$ معنی دار می باشد. بدین معنی که میزان کسب استقلال اقتصادی خانواده در بین زنان شاغل بطور معنی داری بیشتر از زنان خانه دار می باشد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

۸- بیان پیشنهادات پژوهش

گرچه برنامه ریزی برای اشتغال صحیح زوجین نیاز به یک عزم ملی و برنامه ریزی دقیق و حساب شده ای از طرف دولتمردان دارد، اما خود والدین نیز می توانند برای کاهش تأثیرات نامطلوب اشتغال تمهیداتی را در نظر بگیرند. در اینجا به برخی از این راهکارها اشاره می کنیم:

۱- امر توسعه بدون مشارکت زنان میسر نخواهد بود؛ زنان مصداق کلام مبارک «الذین آمنو و عملوا الصالحات» هستند و تربیت مردان و زنان فردا را بر عهده دارند، بنابراین لازم است که تمام امکانات را برای فراهم کردن بستری مناسب برای فعالیت های آنان فراهم نمود.

۲- باید باورها و پندارهای غلط جامعه را در مورد استعداد و اشتغال زنان و این که مرد بر مبنای جنسیت، استعداد و توانایی بیشتری برای به عهده گرفتن مشاغل سطح بالادار، اصلاح گردد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۳- باید حداقل در برهه ای کوتاه از زمان - به عنوان عامل انگیزش - مدیریت و هدایت برنامه ها و پروژه های رشد و توسعه به زنان شایسته و متخصص و کارآمد واگذار شود.
- ۴- باید آگاهی های لازم به شوهران در مورد اشتغال زنان و تاثیرگذاری آن بر بنیان های اقتصادی و فرهنگی خانواده داده شود.
- ۵- باید زمینه لازم را جهت ارتقاء زنان به سطوح بالای شغلی فراهم کرد.
- ۶- جلوه دادن زنان خانه دار به عنوان افراد ناآگاه، کم سواد، بیکار و وابسته به شوهر، بی توجهی به باورها و توانایی های زنان (یعنی نیمی از اقشار جامعه) می باشد. زن باید جایگاه واقعی خود را بیابد و این مهم باید در کتب درسی و رسانه های گروهی مختلف بویژه تلویزیون مورد توجه واقع شود.
- ۷- با توجه به اهمیت مساوات و عدالت اجتماعی و اقتصادی، باید با مصوبه های قانونی از قدرت و نیروی خلاق زنان به عنوان نیمی از نیروی کار و منابع انسانی، استفاده کامل نمود.
- ۸- محدودیت های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی برای آزاد سازی فعالیت های زنان را باید از بین برد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۹_ منبع:

- ۱- بامداد، شیدا (۱۳۹۶). " بررسی عوامل مؤثر بر میزان های اشتغال زنان در ۲۵۲ شهرستان کشور - سال ۱۳۹۵"، تهران: سازمان برنامه و بودجه، مجموعه مباحث و مقالات همایش تدوین برنامه سوم توسعه کشور، جلد سوم: مجموعه مقالات مربوط به مباحث: الف. توزیع درآمد و رشد اقتصادی، ب. ساختار جمعیتی و توسعه، ج. توسعه اجتماعی و سیاسی در فرایند توسعه.
- بروس ای. شرتزر (۱۳۹۹)، "بررسی و برنامه ریزی زندگی شغلی"، ترجمه زندی پور، قم: فردوس.
- ملاحمد رحیمی، هما (۱۳۹۶)، " بررسی پیامد اشتغال برای زنان شاغل و فرزند اول آن‌ها"، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی.
- ساروخانی، محمدباقر (۱۳۹۹)، " مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده"، نشر سروش.
- شفیق آبادی، عبدالله (۱۴۰۰)، "راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه ای"، : نشر رشد.
- صلاح، محمد حسین، (۱۳۹۱)، " ارائه الگوی مناسب جهت مکان یابی پارک کای درون شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) و مدل سلسله مراتبی (AHP)", مرکز رضوان شهر صدوق یزد.
- طرح تفضیلی شهر جهرم، فروردین، (ویرایش اول)، جلد اول (وضع موجود)، مهندسان مشاور نقش محیط، وزارت کشور، استانداری فارس، شهرداری جهرم، ۱۳۸۶.
- Spitze, Glenna & Linda T.Waite (2019). Wives Employment: The Role of Husband,s perceived Attitudes, Journal of Marriage and The Family , Febuary, PP. 127- 150.